

Lapin hyvinvointialueen ja Länsi-Pohjan kuntien ja sairaanhoitopiirin kanta Kemin sairaalan yhteispäivystystä koskevan lainsäädännön kustannusten korvaamisen vahvistamiseen

Valtioneuvoston ja eduskunnan tulee varmistaa, että Lapin hyvinvointialueella varmistetaan velvollisuus ja rahoitus ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä Rovaniemen ja Kemin sairaaloiden yhteydessä, kuten toiminta on järjestetty aikaisemmin sairaanhoitopiireissä lainsäädännön velvoittamana. Lainsäädäntöesitys tulee muotoilla niin, että se on vietävissä läpi vielä nykyisen eduskunnan toimesta.

Valtioneuvosto ja eduskunta osoittavat yhteispäivystyksen järjestämiseen pysyvän rahoituksen rahoituslaissa laskennallisessa rahoituksessa asukasperusteisesti tai olosuhdetekijänä vuodesta 2024 alkaen. Kemin sairaalan yhteispäivystykseen osoitettu rahoitus ei vähennä muiden hyvinvointialueiden rahoitusta. Valtio osoittaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden yhteispäivystyksen järjestämiseen Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille kummallekin täysimääräisen toteumaan perustuvan rahoituksen. Rahoitus sidotaan hyvinvointi-indeksiin.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE

16.1.2023

Asia: Sosiaali- ja terveysministeriö, lausuntopyyntö, vastausaika 20.1.2023 klo 16:00 mennessä.

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/234/2023

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 59 §:n muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 319/2022 vp) täydentämisestä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että valtio voi korvata Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille kahden ympärivuorokautisen yhteispäivystysyksikön ylläpidosta aiheutuvia lisäkustannuksia erillinen valtion korvaus myöntämällä. Nyt lausunnoille lähetettävä luonnos hallituksen esitykseksi olisi edellä tarkoitettu hallituksen esitystä HE 319/2022 vp täydentävä hallituksen esitys.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 59 §:n muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 319/2022 vp, alkuperäinen esitys) ehdotetaan säädettäväksi toistaiseksi voimassa olevana mahdollisuutena, että Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet voisivat ylläpitää kahta ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä sairaaloidensa yhteydessä. Voimassa olevassa laissa näillä hyvinvointialueilla on tämä mahdollisuus vuoden 2032 loppuun saakka. Neuvotellessaan hallituskauden lopun lainsäädäntöohjelmasta pääministeri Marinin hallitus linjasi (17.11.2022) seuraavaa: ”Epävirallinen ministerityöryhmä on linjannut, että Länsi-Pohjan ja Savonlinnan keskussairaaloiden ympärivuorokautisen päivystyksen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset valmistaudutaan korvamaan vuodesta 2024 alkaen. Valtioneuvosto varaa vuosien 2024–2027 julkisen talouden suunnitelmaan tarvittavat määrärahat. Rahoituksen osoittamisen toteuttamistapa sekä tarvittavista säädöksistä vastaava ministeriö ratkaistaan erikseen jatkovalmistelussa.” Alkuperäisessä

esityksessä (s. 25) todetaan, että hallituksen tarkoitus on antaa mainittua hallituksen esitystä täydentävä hallituksen esitys erillisen rahoituksen toteuttamisesta

Kemin sairaalan aseman varmistamista puoltavat keskeiset lausumat ja uhat

- 1.) Valtioneuvoston ja eduskunnan tulee varmistaa, että Lapin hyvinvointialueella varmistetaan velvollisuus ja rahoitus ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä Rovaniemen ja Kemin sairaaloiden yhteydessä, kuten toiminta on järjestetty aikaisemmin sairaanhoitopiireissä lainsäädännön velvoittamana. Lainsäädäntöesitys tulee muotoilla niin, että se on vietävissä läpi vielä nykyisen eduskunnan toimesta. Valtioneuvosto ja eduskunta osoittavat yhteispäivystyksen järjestämiseen pysyvän rahoituksen rahoituslaissa laskennallisessa rahoituksessa asukasperusteisesti tai olosuhdetekijänä vuodesta 2024 alkaen. Kemin sairaalan yhteispäivystykseen osoitettu rahoitus ei vähennä muiden hyvinvointialueiden rahoitusta. Valtio osoittaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden yhteispäivystyksen järjestämiseen Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille kummallekin täysimääräisen toteumaan perustuvan rahoituksen. Rahoitus sidotaan hyvinvointi-indeksiin.
- 2.) Kemin sairaalan yhteispäivystys ja erikoissairaanhoidon laadukkaat palvelut turvaavat Länsi-Pohjan alueen asukkaiden palvelujen saatavuuden saavutettavuuden, laadun ja kustannusvaikuttavuuden sekä kehittämisen. Sairaala turvaa Lapin hyvinvointialueen palvelujen yhdenvertaista saatavuutta kaikille Lapin asukkaille. *Toteuttaa sote-uudistuksen tavoitteen.* Uudistuksen tavoitteena ei ole heikentää minkään hyvinvointialueen palveluja.
- 3.) Kemin sairaalan aseman turvaaminen varmistaa parhaiten perustuslain 19 § 3 momentin tavoitteen toteutumista: *”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä”.* Lainsäädäntöesitys tulee muotoilla niin, että se on vietävissä läpi vielä nykyisen eduskunnan toimesta.
- 4.) Eduskunta on yksiselitteisesti edellyttänyt päätöksessään EV 111/2021, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi ja tämän vahvistaa lainsäädäntöesityksessä mainittu pääministeri Marinin hallituksen lausunto 17.11.2022.
- 5.) Länsi-Pohjan alueella on ollut sairaanhoitopiirejä velvoittavana lakiin perustuva pysyvä oikeus ja velvollisuus järjestää ympärivuorokautinen yhteispäivystys, joka perustuu alueen palvelutarpeeseen ja lainsäädännöllä määrättyyn rooliin. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen lainsäädännöllä tulee varmistaa ja vahvistaa Kemin sairaalan kyky turvata alueen palvelut ja ylläpitää ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä.
- 6.) Valtioneuvoston ja eduskunnan tulee varmistaa, että Lapin hyvinvointialueelle varmistetaan pysyvä velvollisuus ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä Rovaniemen ja Kemin sairaaloiden yhteydessä.
- 7.) Hyvinvointialueiden tulevan rahoituksen tason määräytyminen on edelleen epäselvää. Siirtyvät kustannukset täsmentyvät vasta vuoden 2022 kuntien tilinpäätösten jälkeen ja tämän perusteella määräytyy siirtymätasauksen lähtötaso, kun laskennallinen rahoitus on myös valmis. Laskennallisen rahoituksen asukasperusteisuuden ja olosuhdetekijöiden käyttö perustuu poliittiseen harkintaan. Länsi-Pohjan alueen, Kemin sairaalan ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivitys tulee korvata täysimääräisesti laskennallisessa rahoituksessa.
- 8.) Lainsäädäntöesityksessä esitetty korvaukseen liittyvä 20 prosentin sääntö tulee kokonaisuudessaan poistaa ja kustannukset korvataan täysimääräisesti kahden ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystyksen osalta huomioiden indeksikorotukset.
- 9.) Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet poikkeavat merkittävästi muista hyvinvointialueista alueista siinä, että niillä yhdistyvät kaksi erillistä sairaanhoitopiiriä, joilla kummallakin on ollut vuosikymmenet oma keskussairaalansa. Väestön palveluiden, erityisesti päivystyspalveluiden,

lisäksi alueilla tiedostetaan se tosiasia, että keskussairaالاتasoisen sairaalan merkittävä elinvoimavaikutus ja henkilöstön pitovoima menetetään, mikäli sairaaloiden palveluvalikoimaa joudutaan lainsäädännöllisistä syistä ajamaan alas.

- 10.)Kemin sairaala ja siinä ympärivuorokautisesti päivystävä yhteispäivystysyksikkö jatkaa yhteisyrityksenä vuoteen 2026. Sen jälkeen toiminta jatkuu sen mukaan, mitä hyvinvointialue jatkosta päättää. Kaikissa tulevaisuuden vaihtoehtoissa rooli ympärivuorokautisesti päivystävänä yhteispäivystysyksikkönä tulee säilyä ja toiminta tulee turvata täysimääräisellä valtion rahoituksella.
- 11.)Kaikki Kemin sairaalan ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön toiminnan heikennykset johtavat suoraan sairaalan muun leikkaustoiminnan loppumiseen. Päivystysasetus on sidoksissa työnjakoasetukseen ja hallituksen esitys vaarantaa Kemin sairaalan aseman, samoin kun Savonlinnan sairaalan.
- 12.)Alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn näkökulmasta Lapin hyvinvointialueen tulee turvata sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut, jotta koko Lapin alueelle saadaan houkuteltua uutta työvoimaa ja samalla turvataan myös nykyiset lääkärin ja hoitajien sosiaali- ja terveydenhuollon työpaikat. Kemin sairaalan nykyistä roolia tulee vahvistaa ja rahoitus turvata, jotta alue säilyy houkuttelevana asumisen ja työssäkäynnin keskuksena.
- 13.)Matkailu on alueella merkittävä tulonlähde ja työnantaja. Lisäksi alueella on valtakunnan vilkkain rajan ylittävä maayhteys. Ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön rooli tulee turvata. Suomen ja Ruotsin yhteistyö vahvistaa merkittävästi molempia.
- 14.)Kemin kaupunki on Pohjois-Suomen merkittävä teollisuuden ja alkutuotannon keskittymä. Alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn näkökulmasta Lapin hyvinvointialueen tulee turvata sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut, jotta alueelle saadaan houkuteltua uusia osaajia työvoimaa
- 15.)Valtiovalta turvaa saamelaisten oikeudet Länsi-Pohjan alueella lain perusteluissa HE241/2020 vp. Kemin sairaalalla on tässä tärkeä asema.
- 16.)Kemin sairaalan roolin ja aseman säilyttäminen on tärkeää ja välttämätöntä alueen toisen asteen koulutuksen näkökulmasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksen harjoittelupaikat tulee turvata. Ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön myötä voidaan turvata opiskelijoiden harjoittelupaikkoja.
- 17.)Kemin sairaala pysyy houkuttelevana ja välttämättömänä paikkana erikoistuville lääkäreille. Työvoiman saatavuus ja pito on yksi tärkeimmistä koko Lapin hyvinvointialueen ratkaistavista ongelmista. Kemin sairaalan aseman pysyvä turvaaminen vahvistaa koko hyvinvointialueen palvelujen turvaamista. Sosiaali- ja terveysalan työvoiman saatavuutta Länsi-Pohjan alueella ei saa vaarantaa lyhytnäköisellä politiikalla.
- 18.)Koska päivystyksestä kokonaisuutena on sovittava yhteistyösopimuksessa, päätös enemmän kuin yhden päivystysyksikön ylläpitämisestä tai päivystysyksikön erikoisalakohtaisesta palveluvalikoimasta ei ole yksin Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueentehtävissä, vaan asiasta sovitaan yhteistyösopimuksessa yhteistyöalueen hyvinvointialueiden kesken.

Uhat

Uhkien toteutuessa Kemin sairaalasta päättyy myös muu vaativampi leikkaustoiminta. Henkilöstön saatavuus ja pito heikkenee. Nykyiset työntekijät eivät pysy Lapin hyvinvointialueella, vaan suuntaavat muualle Suomeen, kuten Pohjois-Pohjanmaalle. Lapin hyvinvointialue ei saa jatkossa riittävästi lääkäreitä, eikä hoitajia. Myös asiakkaat Länsi-Pohjan alueelta suuntautuvat Pohjois-Pohjanmaalle, eivät Rovaniemelle.

Mahdollisesti Länsi-Pohjan kunnat lähtevät vaihtamaan maakuntaa heti vuonna 2025. Tämä on Lapin hyvinvointialueelle kestävä ratkaisu. Lapin hyvinvointialueen rahoitusasema heikkenee ja työvoiman siirtymisen vuoksi kuntien verotulot putoavat. Sekä Lapin hyvinvointialue, että alueen kunnat kärsivät seurauksista.

Ostovoimaa häviää alueelta ja sen myötä yritykset kärsivät tilanteesta. Alueen elinvoima ja kilpailukyky vaarantuu merkittävästi. Länsi-Pohjan alueen houkuttavuus teollisuuden investointikohteena heikkenee. Nykyisen – erittäin merkittävän – teollisuuden ja alkutuotannon luottamus alueeseen laskee. Matkailuelinkeino kärsii, koska terveyspalvelujen taso heikkenee.

Alueen kriisivalmius heikkenee mahdollisten teollisuuden ja liikenteen suuronnettomuuksien osalta sekä esimerkiksi pandemioiden hoidon osalta. Nykyisellään voitaisiin tehdä toisesta sairaalasta pandemia sairaala ja toisessa jatketaan normaalia asiakastyötä. Lapin hyvinvointialue kärsii kestäättömällä tavalla edellä kuvatusti ja koko Lapin alueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut ajautuvat rahoituksen ja toiminnan osalta kriisiin. Suomen ja Ruotsin rajat ylittävä yhteistyö heikkenee hallituksen esityksen toteutuessa.